

UVOD

Sušтина cjelokupnog međunarodnog privatnog prava (ma kako njegov sadržaj bio posmatran u pojedinim sistemima) je da države jedna drugoj a time i svojim građanima, pružaju pravnu pomoć, da sarađuju.

Međunarodna pravna pomoć, pored dostavljanja sudskih i srodnih isprava iz jedne države adresatima u drugoj državi, podrazumijeva i druge aktivnosti poput izvođenja ili pribavljanja dokaza u jednoj državi za potrebe sudskog postupka koji se vodi u drugoj državi te pribavljanja podataka o stranom pravu. Dostavljanje u inostranstvo ipak predstavlja najčešći vid međunarodne pravne pomoći od čijeg funkcionisanja često zavisi brzina i efikasnost postupka u državi čiji sud ili drugi organ traži njeno pružanje.

Naime, dostavljanje se vrši različitim učesnicima u postupku (stranke, svjedoci, vještaci itd), a može se odnositi na različite isprave – sudske pozive, podneske stranaka, odluke sudova i sl. Dostavljanje drugih isprava može se odnositi na isprave o građanskim (ličnim) stanjima: o rođenju, sklapanju braka, pozakonjenju, razvodu braka, smrti itd.

Ovu važnu materiju na međunarodnom planu uređuju Haške konvencije o građanskom postupku (1907. i 1954.) i posebna Haška konvencija o dostavljanju u inostranstvo sudskih i vansudskih akata iz 1965. godine.

Neke konvencije koje se, između ostaloga odnose na dostavljanje u inostranstvo, imaju regionalni karakter, a ova materija je unutar Evropske unije uređena Kancelarijom Savjeta (EZ) 138/2000 o dostavljanju sudskih i vansudskih dokumenata u građanskim i trgovačkim stvarima od 29. maja 2000. godine, prema kojoj su države članice obavezne imenovati prijemna i otpremna tijela, kao i centralno tijelo sa posebnim ovlaštenjima i odgovornostima.

Dostavljanje se uređuje i bilateralnim konvencijama, i to najčešće konvencijama o pravnoj pomoći.

Uopšteno se smatra da je dostavljanje praktični problem, pa joj legislativa, a posebno praktičari ne posvećuju dovoljnu pažnju. Zbog toga postupci mogu trajati van vremenskih granica koje bi se mogle tolerisati i izazivati frustraciju stranaka, najčešće tužioca.

To u stvari dovodi do povrede njihovih ustavom garantovanih prava na pravično suđenje, odnosno na suđenje u razumnom roku i do povrede člana 6.1. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Pravo na pravično suđenje, pa i na način da stranka učestvuje u tom postupku, koje se pravilnim dostavljanjem direktno ostvaruje, zaštićeno je i u unutrašnjem pravu savremenih država na različite načine, pa obično i omogućavanjem vanrednih pravnih sredstava protiv odluke suda koja je donesena u postupku u kojem jedna od stranaka nije mogla da učestvuje zbog propusta koji se odnose na dostavljanje. Obično se dopušta ponavljanje postupka.

Evropska unija je postavila za svoj cilj održavanje i razvoj Evropske unije kao prostora slobode, bezbjednosti i pravde u kojem je osigurano slobodno kretanje osoba. Za postepeno uspostavljanje takvog područja Zajednica, između ostalog, donosi mjere u oblasti pravosudne saradnje u građanskim stvarima u mjeri u kojoj je to potrebno za nesmetano funkcionisanje unutrašnjeg tržišta.

Kako bi se ostvarilo nesmetano funkcionisanje unutrašnjeg tržišta, potrebno je poboljšati i ubrzati slanje sudskih i vansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima koja se trebaju dostaviti u drugim državama članicama.

U obradi teme regulisanje dostavljanja sudskih i vansudskih akata u pravu EU posebno je obraćena pažnja na pojam i regulisanje međunarodne pravne pomoći, dostavljanje kao oblik međunarodne pomoći, regulisanje dostavljanja sudskih i vansudskih dokumenata u pravu EU, potrebu za ujednačenim regulisanjem dostavljanja sudskih i vansudskih akata kao oblika međunarodne pravne pomoći te regulisanje dostavljanja u domaćem zakonodavstvu.